

Пустиња. Психичка стања која ова метафора носи, а ова поезија продукује су на једној страни страве (Тело - Град као Џунгла), а на другој Сплин (Тело - Град као Пустиња). Осећање страве, џунгле на асфалту, дато је црнохуморним песмама лотреамоновске провенијенције у којима је исказан сав сексуални ужас кроз један иморалистички став, јер коитус је убиство и обратно. У песми "Терористкиња када мирише пролеће" песник каже: *У улици владике Плаћона / у њој се крије терористкиња / када мирише пролеће... / гласно дишем и плашим децу околу / Она ме јури.* Еротичност пролећа сенчи страву насиља, ублажава је, или пак страву насиља даје еротици со. И једно и друго, у оба смера. С друге стране, осећање сплина, отиђености, дато је у песмама које су чисти флуксуси и где је субјект стишан, тј. воља уплашена. У песми "Отпорник је побеснео" песник каже: *Заћаласала се кока-кола у чаши моје руке / Дим је отишао у нејоврашћ / пейео у пейелару / усћа су ми се отворила / најпољу пада киша.*

Писање је порођај у најконкретнијем значењу те речи, дакле нешто што иде са болом и мучнином, а без сакрализације и оптимистичког виђења тог чина као обнављања живота. У песми "Порођај поезије" песник каже: *У овом тренућу породићу поезију / везана је за мене јућаном врићом / Кроз снежне смејтове надиру ћелаве сиропе / Смрде...* Не могу да се сетим опоријег сарказма о писању поезије од овог. Но, упркос свему, Синиша Туцић у песми "Трака писаће машине" изјављује: *Ја сам отимистички песник.* Да ли је то пронија? Не. И наставља: *Немоћан пред црном траком писаће машине.* Оптимистичко осећање расте, цвета, на апсурду. Упркос црној траци, оптимизам се јавља као разлика, јер, цитирам: *На траци су природни пролази / који песмишу отимистичка слова.* И због тога, вероватно, може да збаци величанствен стих у песми "Бела рупа": *Бетон је хладан / Дуга се појавила.* Насупрот, и упркос бетону, дуга се појавила, она га обавија и другачије, апсолутно, не може да буде.

И ту је треперење и светлуцање лиричности ове поезије, њена оправдана недоследност, која са сумом топоса урбаног живљења коју носи чини ауру ове књиге. Навешћу само једно, можда најлепше место у песми "Бетонска кома": *Живим у колима, кроз шофершајбну / гледам пределе који умиру / Планине су млићаве / Кола се заустављају.* Променљивост урбаног пејзажа, вечерње кулисе неког нестварног града који тоне, насупрот посматрача, дефокусираног субјекта, стишаног крика, још само једне мрље на асфалту.

И, на крају: може се за ову поезију рећи да изводи на сцену отпадак, оно редундантно, тако да би се могла дефинисати и као панк. Али не треба сметнути с ума да је панк као последњи трзај модернизма имао још веома чврсте пропозиције.

У сваком случају евидентно је да она сажима искуства француског симболизма, словеначког реизма и рокенрола, што је, заиста, иритирајући спој.

Мислим да је ово више него довољно за један блистав почетак. Ово је један од два-три најзбудљивија песничка првенца, када је вће о порођају реч, која сам имао прилике у животу да читам, тако да бих књигу препоручио свима, посебно критичарима који држе до својих увида у текућу продукцију.

Ђорђе Писарев ЧЕТИРИ ЛАКА КОМАДА

1. Прича која се дала написати

(Милисав Савић: ОЖИЉЦИ ТИШИНЕ; "Светлост комерц/Рашка школа", Београд, 1997.)

Баш као што Црњански и Андрић у Савићевом роману "Ожиљци тишине" живе један накнадни живот, баш као што су њихови животи стекли рукавце разбацане у крхотинама приче-разбијеног огледала, тако нам и Милисав Савић показује и доказује, изнова, осим бескрајне вештине комбинаторике, једноставног и чистог писма, и бројне рукавце којима отиче његова лепа проза. Од "Хлеба и страха" (1991), преко "Фуснота" (1995), до новообјављеног романа, Савић дефинитивно разбија наизглед чврсто избрушену полоху сопственог поетичког огледала, а крхотине, с мером разбацане околу, доносе нам чаролију приче усложњене на спретан начин, како то већ бива код оних врских писаца на крају двадесетог века који протиче у знаку (зналаца) постмодерне. Јесте, све су приче испричане, али само приповедање није усахло. Па и зашто би - уколико не можемо да измислимо нову, шта нас спречава да приче допишемо? Тако настаје тајни живот јунака живота/јунака романа, Иве Андрића и Милоша Црњанског. Ђутљиви Андрић, чији је јавни друштвено-политички ангажман заиста био под знаком шутње, претвара се у анонимног ангажованог интеректуалца који своју (политичку) храброст доказује непотписаним писмима новинским редакцијама, А Црњански, заиста помало под психозом послењих година живота, како су сведочили савременици, претвара се у агента који треба да изврши (политичко) убиство. Пред смрћу је све немоћно, казује нам приповедач "Ожиљака тишине", чак и књижевност: смрт ипак живи свој живот. Смрт коју Црњански, бар у овом роману, сачекује у тишини, и Андрић, који напрасно проприча буљуцима речи, покушавајући да надокнади све оне године (јавног) мука. На крају, како то већ бива у књигама фантастике које се заправо баве могућим расплетом реалности, сви су на окупу, и писци и јунаци, и њихове госпође, и наш приповедач: баш као Маргерита и Мајстор што, после изгледне смрти, захваљујући Воланду, уживају у заслуженом миру другог живота што следује писцима.

2. Роман од прича

(Горан Петровић: ОПСАДА ЦРКВЕ СВЕТОГ СПАСА: "Народна књига", Београд, 1997.)

Уколико је роман "Опсада цркве Светог Спаса" заиста прича о једном народу чији дом почива на раскршћу, а јесте, онда нам он говори о великој причи сазданој од стотине и хиљаде малих рукаваца-причица које се сустижу на једном месту у пресеку векова што бришу границу између прошлости, садашњости и будућности, бришући тако и чврсте границе и законитости кој нам, наводно, намеће однос према времену. Ван просторно-временског континуума егзистира тако свет самосвојних правила у коме се реч живот замењује речју сан, а речју "прича" појмови који представљају акцију,

делање и подвиг. Границе овог новог, паралелног света зацртао је приповеда Горан Петровић (1961) и у ранијим околним књигама, понајвише у збирци прича "Острво и окодне приче" и роману "Атлас описан небом". Ванвременски континуум, тамо установљен, по лепоти језика и обртању смисла фангстичних метафора настао је да развија ону идеју битну за савремену српску прозу коју је до учтивне савршености довео Милорад Павић, а која би се, из визуре Петровићевог опуса, са његовим беспрекорним, прелепим иновативним захватима, могла назвати и српском варијантом магијског реализма. Када се сетимо романа "Атлас описан небом" и додамо му поетски историцизам "Опсаде цркве Светог Спаса" - слика је готово комплетна!

Довољно је само идентификовати координате у којима се прича одвија, па да схватимо како је мрежа значења широка, а истовремено истанчано ситуирана, чврста по оквирима чињеница, а флуидна по границама смисла: Византија, први пад Цариграда, а као ехо који вибрира сферама и пад Ђиче под најездом Бугара и Кумана у 13. веку.

Дубоки и сигурни захват у онај модел приповедања који сам назвао поетским историцизмом није наравно обична реконструкција или припрема терена за већ познату причу. Идеја је управо у намери да се познато учини непознатим, да се покаже, да парафразирам ново историчара Стивена Гринблата, да оно за шта мислимо да је несумњиви део нас самих, у ствари представља део нечега другог и другачијег. Горан Петровић се вратио у прошлост и тамо, из потпуне таме заборавља, извукао пре свега фантастичне облике књижевног говора, израза, какви су еп или мит, али и мотиве који су били заборављени дуго година. Баш као да су били затрпани под рушевинама негдашње цркве Светог Спаса што се чудом, молитвом и вољом Господа успела на небо, а затим суновратила под теретом зла јер је ни хиљадито, анђеоско перо није тамо могло држати без краја и конца.

3. Радионица за рестаурацију прича

(Љубица Арсић: ЧУВАРИ КАЗАЧКЕ ИВИЦЕ; Радио Б 92, Београд, 1997.)

Чворови приповедања који се слажу по унапред припремљеној схеми код Љубице Арсић никада нису унифицирани, предвидљиви и досадни у својој конфекцијској машини; они су заправо изненађујући, сливени у својој једноставни, одступајући од правила која би могао замислити наводно упућени читалац. Када се прича у роману "Чувари карачке ивице" почне слагати, чвор по чвор, морамо бити свесни да је важна како слика која се развија у самом средишту прозног тепиха, тако и она која се оформљује, чвор по чвор, на његовим ивицама. Шаре и плетенице се секу и преплићу, а сторија о господину Врубелју, његовој лепој жени и љубомори, његовом сину и његовој трагичној љубави, постаје прича о јунацима и њеном мужу Андрији. Дешавају се чудеса, а свака шара, заиста, долази на своје место - баш као у животу; тако је јунак Врубел, баш у Бухари, "која није била сан", пронашао оно што је тражио, радионицу за рестаурацију антикварних тепиха. Тако је у Барселони пронашао муштиклу од абонеса, у Шпајеру кафану са једним столом, у Паризу собу у којој је спавао Толстој...

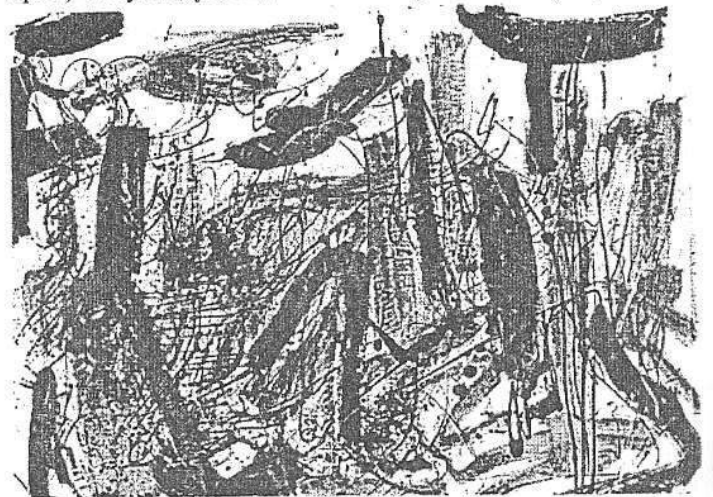
Празнине имају важности, писао је Маларме: папир се умеша сваки пут када се лик, по сопственој одлуци, зауставља или нестаје, прихватајући наслеђе других. празнине исписујемо ми, нашим знањем, баш као и они писци који претходе прози Љубице Арсић, а у продајници слика и сећања, за шта је глобална метафора и "Кавказ", радионица за рестаурацију антикварних тепиха, која заправо може да се чита и као мајсторска радионица за рестаурацију прича, све долази на своје место - ни Барселона, ни Шпајер нити Париз: Љубица Арсић је "Чуваре казачке ивице" пронашла у сновима.

4. Велики Фалсификатор

(Светислав Басара: LOONEY TUNES; "Дерета", Београд, 1997.)

Не баш безазлена игра писца и читаоца која извире из Басариног романа, са основом која полази од виртуелности света, у којој дакле општеприхваћене идеје постају фикција, само је један од могућих одговора, претпостављам, како би се поставила и одредила људска личност у свету који се више не може сматрати пријатно-реалистичким. Са симулацијом доживљаја и представа које је приповедач сакупио током последњих година велике Југославије, са сликама-холограмима познатих писаца и политичара замрзнутим у времену (прошлости?) присуствујемо, с једне стране, одразу искривљеног огледала какав нуди бекетовски нихилизам, с друге, негативној утопији и симулираном идеолошком дискурсу: вредни Велики Фалсификатор на делу!

Убедљиви приповедач у првом лицу - помало цинични, подоста духовити "балкански брбљивац", који као да исписује странице и странице фингираног памфлета "Мој обрачун са Њима" - што је одувек била изразито добра одлика Басарине прозе - унеколико губи на вредности захваљујући недостатку заплета, који и није толико "папирнат" (што зна да се деси у постмодерним временима захваљујући односу према грађи и роману уопште) колико је нелогичан и танак на нивоу доживљаја који јесте обећан читаоцима. Уколико они траже чаролију приповедања, онда је све потаман; уколико истовремено траже и комплетан доживљај (литерарне) симулације, онда ће остати унеколико ускраћени.

Милан Живановић, Слика